

הלכות יום טוב סימן תקכו

הקרקע טפה: יב [*] תחזור ונוטלו מיד הזוכה [*] *ומקרבך יעל מצות ערוב, (לו) ואומר בדין יהא שרא לן לאפני ולבשולי ולאטמוגי (לו) ולאדלוקי שרנא (לה) ולמעבד כל (לי) צרכנא מיום טוב לשבת לנא ולפלוני ופלוני, או לקל פני העיר הזאת: הנה (לט) ומי שאינו יודע בלשון הקדש (מ) ויכל לאמר בלשון לעז י שפירין (מהר"ל): יג *אף-על-פי שהנח ערוב, אינו יכול לבשל (מא) מיום-טוב (יב) וכן ראשון (מב) לשבת: יד אם הניח הערוב על דעת *לקמן עליו כל זמן (מג) שיהיה קיים אפילו ליום-טוב אחר, (מד) *בלכתלה

ת גם זה צדקה שם א טור בשם הרא"ש והעל העשר ב ג' בשם רבי נפתלי

שערי השוכה

באר היטב

(יא) צרכנא. כי רש"ל: אם לא התנה בפרוש ונלשחט אינו יכול לשחט ביו"ט לשבת, ור"י חולק עליו והעלה דאין להשאית עליו לאסור השחיטה מיום"ט לשבת אם הניח ע"ה, ע"ש, וכ"פ הב"ח, וכ"כ בהשוכה גפתי ונודים תא"ת ק"ל ד סימן ה דא"צ לפרש ונלשחט, והשכנה"ג בהגהת ב"י אות י כתב דלכתלה ראוי לומר בכרוש ונלשחט ושכן נהגה הוא ז"ל, ועין ד"א"ת"ן: (יב) ראשון. הנה שחל יו"ט ביום ח' ו', משא"כ אם חל יום ו' יום השבת פשיטא דמסר לבשל ביום ו' שהוא יו"ט ראשון ע"י ע"ה. וכתב רש"ל דאפילו אם עבר ובשל ביום א' דהנה ביום ח' דאסור לאכלו בשבת, ור"י חולק עליו ופתיח לאכלו בשבת, וכ"כ שאין אסור לאכלו עכ"פ ביו"ט, ע"ש. אם חל יו"ט ביום ו' ויום השבת יאמר בע"ח למעבד כל צרכנא מיום"ט לחברו ומיום"ט לשבת, עין ט"ז הטעם, ועמ"א ביום שדשקו אנים ימים לאכל כמו הנשחטים מאחול, סוף לשחט ביום ראשון, ע"ש.

העיר אפילו ברגלים רצופים, שפ"י שהאידן בנות הקנה אף על השוכה כמה פקדים רצופים, כח"ש אם היה ביניהם רגל או רגלים שעשה בהן ע"ה פתרון, ע"ש. ועין בח"צ סימן קל מ"ש על דברי רש"י בביצה ומ"ש בכני"י ע"ז, ע"ש: [*] חזור ונוטלו מיד הזוכה כ"ו, עין בב"י בשם טור-ברכת שקבת: לא נהנה רבתי, אלא המנהג עליונו עומד צדו והערוב נוטל הערוב קודם ואומר בדין ערובא כ"י ויכל בני מקדישת, ואמר כך נותן הערוב ביד הזוכה ואומר לו וזה כ"ו, אך השבלי"קט השורו סתבו מהש"ע, ע"ש. ועין בגנה"הקל סימן קכ שדעתו שמי שהוא נגיל לערב לאתרים אי"צ לזכות לאתרים, והנה מ"י ק"ל הנה ספ"פ דאוקימנא פכ"ר בהנה כ"ו, ע"ש. והקנה"ס טוב עין (בסוף שם-הגדולים שחבר מה"ר"י אולא"י) בהם שיש מי שחולק עליו ודחה דאיתו עמ"י תרש"ב"א והרש"ב"א ז"ל, והכתבו שם שם דבד"עבד יש לקמן על מ"ש בג"י הנה"ך, ע"ש: [*] ומקרבך על מצות ערוב, ואם עושה ערוב תמיד וצריך להשקיף סוד, עין לעיל סימן שסו (בכ"ד-א"ר"ס) מה שכתבתי בזה, וכ"כ בשו"ת פרי"ה דמקד דספי בבבקה אחת ורביקין על מצות ערובין, וע"ש סימן עב בשער הערוב: (יג) ראשון. עכ"ה"ש. וכתב הרמב"ם סימן תענד, הביאו ב"י: מני עופות ומני בשר שאם יבשלו

באור הלכה

משנה ברורה

מנח על אינה דבר, שצריך להגביהו טפה, וענין לעיל סימן שסו סעיף ט ב' וקמה שקבתו שם⁴⁶: יב (לו) ואומר בדין יהא שרא לן וכ"ו, ומקרבך דעת הרמ"א לקמן בסעיף כ דאמירה זו מעבב. (כ) ויש חולקין בזה ואומרים שאין זה אלא לכתלה, היא אם שכח ל"ח לן ביה, פ"נ שיהיה תכשיל להתיר לו הבשול, והפ"ק לקמן בסעיף כ: (לז) 'לאדלוקי שרנא'. ויש שקבתו (מ) גם 'לאבוק' [הנהגו הוצאה], מיהו, (נ) בדיעבד אם לא הזכירן להני פרתי, לבלי עלמא אין להחמיר, ונכללים בלמעבד כל צרכנא: (לה) 'למעבד כל צרכנא'. ושוב מתרין כל המלאכות, וכתבו האחרונים דגם שחיטה נכללת בזה, (נג) ומפל מקום לכתלה טוב לפרש ב'הדין' גם שחיטה: (לט) ומי שאינו יודע בלשון הקדש וכ"ו⁴⁷, שהרי צריך לומר שפומך על זה, ואם אינו מכין מה שאומר (מ) אס"פ לא סמך עליהם בפ"ו: (מ) יכול וכ"ו, פ"ומה, (נה) צריך לומר: יג (מא) מיום-טוב ראשון. פ"וש, קש"ל יום-טוב ראשון (ט) ביום חמישי, דהא יכול לבשל ביום ששי, שהוא יום-טוב שני, ואפילו אם יודע שיהיה לו אנס ביום-טוב שני שלא יוכל לבשל בו, דלא תקנו ערוב (נז) אלא מיום הסמוך לשבת ולא מיום שלפניו, (ס) ובפרט בומנעו שיום-טוב שני קהל מדאור"תא, שאלו היה יום חל פינתים, בודאי לא מהני ערוב לבשל מיום-טוב לשבת: (מב) לשבת, ובדיעבד אם עבר ובשל או שגג ובשל, (סא) דעת הט"ז להתיר פדלקמן סעיף כג, וכל-שכן אם לא בשל מאכלים אחרים לשבת: יד (מג) שיהיה קיים, פ"גון (סב) מצ"ש שמהקנים ימים הרבה: (מד) לכתלה לא יקמך וכ"ו, ד"ש דעות בזה בין הפוסקים: (מ) יש אומרים, דלמעם הערוב המוקב בסעיף א, יכול לערב בערב-יום-טוב ולהתנות שיהיה לערוב (סד) אף ליום-טוב

ספי למאה, וכתוספות-ירושלים מסתפק בזה, עין שם: * ומקרבך על מצות ערוב⁴⁸, ואם מניח ערוב בשליחות המבשיל הוא של המשלם אם צריך לבדוק עליו, כהם הג"ח שפ"ה בזה, אם האמירה הוא עקר לש לו לבדוק⁴⁹, אבל למאן דאמירא לה דהאמירה אינו מעבב כלל אין לו לבדוק מאחר שאין עושה כלום⁵⁰, עין שם⁵¹: * לקמן עליו כל זמן שהוא קיים, רוצה לומר, שכלל בתנאי של 'בדין ערובא' שבתות אחרות שאיננו סמוך ליום-טוב: * לכתלה לא יקמך וכ"ו, עין משנה ברורה ט"ה שקבתו ד"ש דעות בין הפוסקים וכ"ו, דע, ד"ש עוד דעה שלישית בין הפוסקים (והוא דעת מרדכי והגהות ממוני בשם הירושלמי), היום-טוב אחר אין יכולין לערב, אבל לאותו יום-טוב, פ"גון שחל סבות ביום חמישי, שכלל לוטר ערב-יום-טוב שיהיה גם על שמיני-צדקת [ועין בבאור הג"ח דהעיקר דין זה פ"גון בשם וק"מ הירושלמי, ורק דבטיק דמפל סוקס מחמיר הפ"ה"ו מלשון המשנה ועושה מבשיל מערב-יום טוב, משמע דוקא מערב-יום-טוב, אכן הפוסקים, דהינו הפ"ה"ו בשם רבנו נתנאל, מחמיר אף בזה, עין בבית-יוסף, וע"כ"ן יש להתמיר לכתלה כפסק השלחן-ערוך, וגם משמע מבית-יוסף, דלדעת המתמירין טוב לכתלה לצוות הפכשיל בערב-יום-טוב ופ"א ולא מקום אף שיהיה ערב-יום-טוב לשם ערוב, דכן ד"ק מלשון המשנה ועושה מבשיל מערב-יום-טוב וכ"ו, אכן אם אין לו בודאי בשר אף לכתלה אם רק הפיחו לשם ערוב, וכן פ"ה"ו למעלה בסעיף ו

שער הציני

(ג) טהר"ל: (נא) צבורת-הקדש: (נב) אפלו לרמ"א בסעיף כ בהג"ה, דהא הרבה פוסקים לא הצריכו לומר אפלו לכתלה, וכמו שקבת הרשב"א שם וכמו שהקריה בבית-יוסף לתר"א, ועין לקמן בסעיף יט דאפלו לא ערב פ"ל מתרים להדליק לחד טאנד"אמר, וכל-שכן בזה: (נז) אחרונים: (נד) הג"ח: (נח) גן מנח מביאר הג"ח ופ"וש, ובפרט לרמ"א בסעיף כ דהאמירה ע"פ. ועין בקנה"ס אחרון של הג"ח⁴⁸: (נו) דאם חל ביום ששי פשיטא דמ"ה⁵² אף שהוא יום ראשון, והעולם טועין בזה (שכנה"ג): (נז) דאי לא הני בודאי לא מהני [ט"א]: (נח) הפ"ג אברהם מסתפק לחד טעמא שבבית-יוסף [עין בטעמיה השקל שמהפך בפ"ג אברהם הרסא, דלמעם הרא"ש פשיטא דאסור, והג"ח מקום הרסא וסכניא לה דאדרבה, דלמעם הרא"ש ספקא לה דשרי, ובכ"כ"ז פ"גון מנח פ"ן, שקבת לרובית מברא"ש דבמקום דאי אפשר בשני שרין, אבל העלת-תמיד הסכים לאסר משמע זה שלא תקנו ערוב רק ליום הפסוק, וכן כתב האלהי דבה משמו היריב"ש, וכן משמע מהג"ח, וכן פ"ה"ו א"ע, ואף דה"דב"ז ד"ק מלשון הרא"ש להתיר במקום הדיק כמו שכתב בשערי-תשובה, אבל רבים הם שהפסו הטעם דשבות רחוקה לא התירו וקמ"ש בבית-יוסף, וכן הוא בהג"ח בקנה"ס אחרון: (נט) הרבה פוסקים, כמבא בבית-יוסף: (ס) רא"ש ורבנו ז"ר, ולדעת הפתח-השקל אסור מטעם זה אפלו באנס ביום-טוב שני: (סא) וחולק על מהרש"ל שקבת לאסר בזה, וחולק מקצתו כג, דהסם אין לו מה לאכל בשבת אבל הקא אפשר לו לבשל ביום שני, ובקמ"ת חב"י מהרש"ל צ"כ"ס ע"ו, דהלא לא בשביל שבת התירו, דאף בחל שרי, ואין לוטר דבשבת יש להתמיר שפי היכי דאפשר משום הקנה, דהלא אסור מלאכה יש פ"א וק"גון מלאכה לא עדיף חל מ'שבת, ואלא משום דע"ס המלאכה בדיעבד לא אסור, ואם-כן הני נמי בזה, ובה"ר-שלום הג"ח, ואין דבריו נא"ן: (סב) בית-יוסף: (סג) הרא"ש לטעמא דב"א ש"י, וס"י נג"ט"ן, כמו שפ"ס"ק בבית-יוסף דאף ליום-טוב אחר שרי: (סד) וכל-שכן לאותו יום-טוב לימים האחרונים אם הניח על דעת פ"ן, דשרי לקמה פוסקים, כדלקמ"ה:

תְּלֻכּוֹת יוֹם טוֹב סִימָן תְּקוּוֹ

ביאורים ומוספים

הוא מפני שבישול העירוב הוא מכלל עשייתו, וזה גם טעם הדבר להצריך לבשלו בערב יום טוב, ולא קודם לכן.

[משנ"ב ס"ק מז]
[אָבֵל הָעֵרֹוּבִים].

57) ומי שהניח עירוב ובירך עליו, ולאחר מכן נאכל העירוב או שאבד ונא להניח עירוב חדש, דעת הגרי"ש אלישיב (לקט הלכות יום טוב חול המועד פ"י ס"ח) שיש לברך עליו, כיון שהעירוב הראשון התבטל.

[משנ"ב ס"ק מו]
[כִּזְתִּית].

58) והאם מותר לכתחילה לאכול ביום טוב מהעירוב ולהשאיר ממנו כוית לשבת, כתב המאמר מרדכי (ס"ק טז) שמלשון הגמרא והפוסקים שדיברו על אופן שנאכל העירוב בדיעבד, משמע שאסור הדבר לכתחילה, ומשום שחששו שמא ישכח ולא ישיר כשיעור כוית, והוסיף, שלפיכך טוב להזהר שלא להניח בתחילה עירוב כזה שיצטרך לאכול חלק ממנו ביום טוב.

והגר"ש איערובך (ש"ש פמ"ו הע' ק), עירוב תבשילין הערוך יד העירוב ס"י א אות א) כתב, שיתכן שגם בדיעבד אינו מועיל להניח עירוב על דעת לאכול חלק ממנו ביום טוב, כיון שמהות העירוב היא שיהיה התבשיל מיוחד לשבת, ורק שבדיעבד אם נאכל או אבד ונשתיר ממנו כוית, מועיל הדבר, וסיים שצ"ע.

[משנ"ב ס"ק מח]
[כֹּל לְאָכְלוֹ] 59) וכו', והקמקתה יבצע עליו 60).

59) אולם לגבי המוסף את עירובו לכל בני העיר (וכגון גדול העיר), דעת הגר"ש איערובך (ש"ש פ"ב הע' לו) שאסור לאחר מבני העיר לאכול את התבשיל ביום טוב (לאחר שגמרו את הכנת צרכי עצמון), משום איסור גזל, שאין רשות לאוכלו אלא בשבת או ביום טוב לאחר שכולם גמרו להכין צרכי שבת.

60) אמנם לענין אכילת הפת של עירובי חצרות לנהגים לערב כל ערב שבת, התבאר ברמ"א לעיל (ס"י שצד ס"ב) שיש לבצוע עליו בסעודה שחורית, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק ד) שהוא מטעם הוואיל ואיתעביד ביה וכו' (והוסיף שאף שיוכל לבצוע בסעודת ערבית, מ"מ טוב יותר לבצוע עליו בשחרית משום שלפעמים מקדים לאכול קודם חשיכה), ולא הצריך מטעם זה להמתין מלאכול עד סעודה שלישית (אכן השו"ע הרב (כאן סכ"ה) הביא בזה שתי דעות, שיש שסברו שצ"ע באחת משלש סעודות השבת שירצה, יש שסברו שנהגים לעשות עליו מצות הרבה, ולהניחו לסעודה שלישית).

ולגבי הנהגים לבצוע בכל סעודה מסעודות השבת את שני הלחמים (כמבואר לעיל (ס"י רעד ס"ק ד)), דעת הגר"ש איערובך (ש"ש פ"ב הע' לו) שמוטב שיקדימו לכבד את העירוב לאכולו בליל שבת, או שיהלכו את הלחם והתבשיל לאכול את האחד בלילה ואת האחר ביום (ראה משנ"ב לעיל (ס"י תעג ס"ק לב) לענין נתינת הזרע של ליל הסדר לתוך הצלי שאוכלים למחרת), וראה מה שהבאנו לעיל (ס"ק יא) בענין 'כיון דאיתעביד וכו'.

[משנ"ב ס"ק מט]
[הַתְּחִיל בְּעֵסְתָּהּ].

61) ובאופן זה שנאכל העירוב קודם שגמר עיסתו, הסתפק בשו"ת מהר"ל דייסקין (קו"א ס"י ה אות נט) האם היינו דוקא נאכל העירוב בשוגג או שמא אפילו באכלו במזיד, והכתב סופר (ביצה ז, ב ד"ה ונאכל) דייק ממה שנקטו בגמרא (שם) לשון 'נאכל' (בשוגג מלשון המשנה (שם טו, ב) שכתוב 'אכלו', שבאו לומר דוקא בנאכל בשוגג גומר עיסתו, אבל לא באכלו במזיד).

[משנ"ב ס"ק מד]

דְּלִבְתַּחְלָה צְרִיף לְהַקְמִיר כְּדַעָה 54).

54) אולם להניח את העירוב בליל ערב יום טוב, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט ס"י קכט אות ד) שבשעת הדחק כגון שירא שישכח מחר לערב, יש להקל בדבר, ואף לברך על כך, וסיים, שמי"מ מי שלבו נוקפו לא יברך על כך.

[שנה"צ ס"ק מו]

קְבַרְתָּ נְכָא קְדִי שְׂיִבְרָה 55).

55) היינו שעל ידי שהצריכו להכין תבשיל אחד מערב יום טוב עבור שבת שאחריה, וזכרו האנשים את השבת, ויבואו לברור מערב יום טוב מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב, ולא יאכלו את הכל ביום טוב.

ולפי טעם זה כתב בשו"ת שאגת אריה (ס"י קב), שיהיה אפשר להוכיח ממה שתיקנו עירובי תבשילין גם בראש השנה שחל בערב שבת (כמבואר בגמרא (ביצה ו, א) והובא בשו"ע הלחן (ס"כ"ב)), שנהגת בראש השנה מצות שמחת יום טוב כמו בשאר ימים טובים (וכמו שכתב המשנ"ב לקמן (ס"י תקצו ס"ק א)), ולכן גם בראש השנה יש לברור מנה יפה לשבת כדי שלא יגמור הכל בראש השנה משום שמחת יום טוב (אמנם כתב שם, שיש לדחות את הראיה ולומר שראש מודה גם לטעם שאמר רב אשי, ואכן רק משום טעמו של רב אשי צריך לערב בראש השנה).

והאר שמה (פ"ז מהל' יום טוב הי"ז) כתב, שיש לדחות את הראיה, שיתכן שגם אם טעם התקנה אינו שייך לגבי ראש השנה, מ"מ לא הוציאו הו"ל יום זה מכלל שאר ימים טובים, שהרי יכול הדבר להביא לידי קלקול שיחשבו שראש השנה שונה משאר ימים טובים ויבואו לבשל בו לצורך יום חול.

ולענין ראש חודש שחל בערב שבת, כתב השאגת אריה (שם) בטעם הדבר שלא תיקנו בו עירובי תבשילין (שאף שאינו יום האסור במלאכה, נקט השאגת אריה שלפי טעם זה אין התקנה שייכת לאיסור מלאכה בליל) ששונה ראש חודש, שאף על פי שאסור להתענות בו, מ"מ אין מצוה להרבות בו כל כך בסעודה.

ובשו"ת בנין שלמה (ח"ב או"ח ס"י מד) כתב, שלגבי יום שהוא חול אין שייך כלל טעם התקנה, כיון שגם אם יאכל הכל ולא ישיר לשבת כלום, יוכל לאחר מכן לקנות מהשוק לכבוד שבת, והוסיף, שלפיכך גם לא תיקנו עירובי תבשילין בפורים שחל בערב שבת, אף על פי שמצוה להרבות בו בסעודה, וכמו שכתב הרמ"א לקמן (ריש ס"י תרצה), וכן כתב בשו"ת התעוררות תשובה (או"ח ח"ב ס"י קעד), והוסיף בשו"ת בנין שלמה שם, שלפיכך גם לא תיקנו עירובי תבשילין בערב שבת שבחול המועד, אף על פי שכתב הרמ"א (ס"י תקל ס"ק א) בשם תניא, והובא במשנ"ב שם (ס"ק א) שיש חיוב לכבד את חול המועד במאכל ובמשתה.

[מה"ל ד"ה לכתחלה]

זְכַן פְּתַחְנֵי לְמַעַל בְּעֵסֶיךָ וּבְכַאֲרֵי תְּלַחָה, עֵץ שְׁסֵם 56).

56) שם (ד"ה ערש"ם) כתב, שגם לרעה שסברה שצריך לבשל במיוחד לצורך העירוב, היינו רק למצוה מן המובחר, אבל בדיעבד כשר גם אם הניח דברים שלא התבשלו לצורך העירוב.

ובביאור מה שדימה דין בישול העירוב בערב יום טוב לדין בישול לצורך העירוב, כתב בספר בהדין עירובא (ס"כ"ה אות ג) שכונתו שמי"מ דיוק לשון המשנה יעושה תבשיל מערב יום טוב, שמשמע שצריך לבשל בזמן זה, אינו בדוקא, שהרי גם העשייה הנזכרת בלשון המשנה היא לאו בדוקא, ובאופן נוסף כתב לבאר שם (אות ד), שהנדונים שוי"ב בטעמם, שהצד שצריך לבשל לצורך העירוב,

הלכות יום טוב סימן תקכו

באר הגולה קנא

ג קדעת ראש
לטעמה רוב אשי
בעיני תבשילין עם
במקרא ט"ז ד משה
שם ה ברמא עם י"ז
ו מימא ראבי עם
ז נבאבי כנשנות
בפיק ו מהילכות
י"ט ט"כ, וכח הרב חפני שפיקא נמוק היא

לא יסמך עליו ליום טוב אחר, **אכל פדיעבד (מה) יכול לסמך עליו: טו (מו) אכל (ג) [ג] הערוב או שאבד קדם שבשל לשבת, אינו יכול לבשל אלא-אסרן נשתיר ממנו (מו) פניח: טז (ל) אחר ששכין צרכי שבת, (מה) יכול (יד) לאכלו: יז (מט) והתחיל בעסתו ונאכל הערוב, *גומר אותה עסה, והוא הדין אם התחיל (טו) לבשל, שגומר (ג) אותו התבשיל שהתחיל: יח (גא) אפה ולא בשל (גב) או בשל ולא אפה ונאכל הערוב או אבד, מה שנגעשה בהתרה, אפלו נהבון בו לצרף יום טוב יכול

שערי תשובה

ונראה שר"ל שצריך להם כיום ראשון או שאכל מפני קצת: [ג] הערוב, וכתב בשו"ת פ"י כח"י חלק א"ח סימן ט"ו: נאבד התבשיל והפת נשר, שנתמקדו תע"ב והמקל לא הוסיף, א"י שמתקדל בשם הנאבד קמחיר מ"מ הא הנאבד השמיט, גם כי בספ"ק אימא להתא שאם נאבד התבשיל סומכין על התפ"י, ע"ן שם:

יבצע עליו, כמ"ש בס"ק ב: (טו) לבשל, אפלו לא הניח הקדנה צדין אצל

באור הלכה

בבאור הלכה, ע"ן שם⁶⁶: * אכל פדיעבד יכול לסמך עליו. הנה הפוסקים לא בארו אם די בכזית אבד או צריך כזית לכל יום טוב, ולכאורה מסבא נראה דלא מהני אף פדיעבד אלא-אסרן יש בו שיעור כזית לכל יום טוב שצריך עליו, דלא דמי לערובי תצרות, דכל זמן שהיא קיים גבי כלם קושטין בו, אבל כאן שמתקדל תבשיל מערוב יום טוב כדי שנגעשה ויבשל על סמך זה, ונביל פסע"ף א, ואסרן כאן שרופא לערב עשה גם על יום טוב אחר צריך כזית תרה בשביל אותו יום טוב, דהלא נחשב כאלו הכין ליום טוב ההוא גס"כ מהיום, ואיפה נהנונו אם לא ניח כזית תרה כשביל יום טוב שהיא, אכן מלשון המסבא על דעת לטמך עליו, משמע דצ"ל כזית גופא סומך, וכן נראה קצת מלשון הראש ששבת ערוב אבד לשבת זו ולשבת הבאה, וביורה נראה מירושלמי שכתב 'מערב אדם פת כביצה ומבשיל כזית וסומך עליו עד מוצאי יום טוב האחרון', והעמיקו מהר"ב להלכה וכן מהות מילוני, הרי משמע להנ"ל דצ"ל כזית אבד סומך אף על יום טוב האחרון: אם לא שחלק כל המים טובים עד יום טוב אחרון חשיב לה כקאד ואין צריך להקנה יתרה, מה שאין כן מיום טוב לחבדו צריך על כל יום טוב כזית בקני עצמו ונקאמת כן הוא דעת הגהות מימוני בעקר הדין, דדוקא ער יום טוב האחרון טהי ערובו ולא ליום טוב אחר, כמבאר בבית יוסף. הוציא לו מדקדונו, דפדיעבד יכול לסבך על הירושלמי אף בזה פ"ד בכזית אבד, אלא דמכל מקום יש לדון האולי רק לאותו יום טוב, ובין המקור דין זה הוא מירושלמי, הרי דלא להוסיף עלה, וכדעת הגהות מימוני המבואר בבית יוסף, אבל ליום טוב אחר, דלדעת הכליבו אי אפשר לערב כלל מקום, דצריך לבשל ולהניח ככל ערבי יום טוב פ"סא, ועל-פ"ן אף אם נקל פדיעבד בערוב שערב עכשו ליום טוב אחר, אפשר דצריך דוקא שיהיה על-כ"פ פניח תרה בשביל, וצריך עיין, אכן כל זה אם מניח ואומר עקשו 'הדין ערבא' בשעה שמוני לכל המים טובים הפאים לפניו, אבל אם נשאר קום הפניח והויר נאמר 'בסדר ערבא' באותו ערבי יום טוב, ששט דמבא אף בכזית אבד, דהשתא הוא ערוב תדש: * גומר אותה עסה, ע"ן בית יוסף שכתב 'א"ש וס"ר' ונמפקו כנה, וסמם ממכר לטמך דדוקא אותה עסה, וכן סתמו האחרונים, וכן הביא בספר ארבעין ומנאל בשם סראב"ן ונכפ"ט לפי מה שהביא בהר"ש'לום בשם האחרונים ש"ס הנראב"ד, דצ"ל סראב"ד גס"כ הכי פ"ד יא: אכן יש מקל"ן בזה: הכריחו"ס בשם הר"ב"ז, שאם התחיל עושה כל צרכיו, וכן מלמידו השיטה מקבצת שדיק

באר היטב

שהניח פ"ע, דאם יודע שיהיה לו כיום שני אנס שלא יוכל לאפות כגון כיום השם, אי שרי לאפות או לבשל כיום ראשון אם היה דעתו לכוך בשעת ערוב, ע"ש: (יג) הערוב, הונו התבשיל, אבל אם נאכל הפת אין כוון כלום, ע"כ. ואפלו חל י"ט כיום ה' וביום ה' וזכור ביו"ט ראשון אי"צ לערב, י"ש. וצ"י קצ"ף כב: (יד) לאכלו. וי"ט ימים אותו לקחם משנה בערבת ושחרית ולמקנה

משנה ברורה

אחר אם יתקום, דאף דמקצא שהניח הערוב זמן רב קדם יום טוב ההוא לא אכפת לו, כיון דצ"ל-לפנים כבר התחיל להקין לשבת ההוא מזמן קדם בימות החל. (סא) ויש אומרים דמצינו להניחו דוקא בערב אותו יום טוב שבה להתיר לבשל בו, ואפלו אם הניח שנים או שלשה ימים מקדם לא מהני, והקדש המסבא דלכתחלה צריך להחמיר (טו) פדעה⁶⁷, ובדיעבד סומכין על המקל"ן באסור דרפ"ן: (מה) יכול לסמך, הונו, כשהניח הערוב על יום טוב אחר ולא נזכר לערב שניח בערבי יום טוב, סומך על ערוב זה לאפ"ת ובלבשל, אבל אם נזכר קדם יום טוב, (טו) צריך לערב שנית ולומר 'בהדין ערבא', אבל לא יכרף שנית: טו (מו) נאכל הערוב⁶⁸, הונו התבשיל, אבל נאכל הפת (סא) אין כוון כלום, ואפלו אם חל יום טוב כיום חמ"ש יום שני (טט) ונזכר בראשון שאבד הפת, אין צריך לערב על תנאי, אלא סומך על התבשיל לחוד שהיה עקר הערוב, דלדל"ל פסע"ף ב: (מו) פניח⁶⁶, דנהי שיעור ערוב, דלדל"ל פסע"ף ג: טז (מה) יכול לאכלו⁶⁹, מכל מקום לכתחלה (ע) נבון שניח אותו לקחם משנה בערבת ושחרית והמקנה יבצע עליו⁷⁰, דכיון דאחריב בו מצוה תדא ליתעבד בו מצוה אחרת: יז (מט) התחיל בעסתו⁷¹, רק (עא) לויש, גומר לאפות: (ג) אותו התבשיל, ואפלו (עג) לא הניחה צדין אצל האש ורק שהתחיל בה, כגון שחתך ראשי הלפתות וכדומה, גומר אותה לבשלה: יח (גא) אפה ולא בשל וכו'. כאן בא להשמיענו דין חדש, דכשנאבד הערוב קדם סעודת יום טוב, יכול להשאיר מה שבשל כיום טוב לצרף יום טוב עצמו לשבת, (עג) דכיון דבשלם בשעה שהניח הערוב קדם תהיה יכול לבשלה לשבת, מה שכן פתח לצרף יום טוב לא הקסיד בזה ויכול להשאירם לשבת ולבשל אחרים לצרף יום טוב, (עד) אבל מה שבשל ליום טוב אחר שצריך ערובו אינו יכול להשאיר לשבת ולבשל אחרים לצרף יום טוב, דהצרכה היא, דהא יש לו תבשילין ליום טוב: (גב) או בשל ולא אפה. הלשון (עה) אינו מדקדק, דהוא הדין אם אפה ובשל

שער הציצית

(סא) כליבו בשם רבנו תנאל: (טו) כן קביו הנתישלו ומאמר מדכי וביתי מאיר דהוה טעם המספר, וקמו שפבאר בבית יוסף, דחשש לדעת הכל"ב, והפ"ל בו אזיל גס"כ אף לרב אשי, וכמבאר פדכ"ו שכתב לבלוה אמר"א, ודלא כט"ו המשמע מנה דהתקרא הוא מפני סכנה נכא כדי שייכר⁶⁵, דאס"כ הלא אין מקום לחקרא זו, דהא קמ"א לן פרב אשי לגבי נכא, וכן פתבו הרמב"ם ונשפ"א פ"ב ב"ד ה"ק"ש וקמ"ג ק"ב אשי: (טז) מאמר מדכי ונתיש: (סא) סג"ר אכר"ס: (טז) וס"ר אכר"ס בשם רש"ל שכן נגה שהר"מ, וכן סתבנו לעיל בשם שהר"ל: (פא) (עב) סג"ר אכר"ס ואל"ה רבה וסמ"ד מ"ש ושי"א: (עג) דין זה נובע מהראב"ד על"פ פירוש הרב הפג"ד, והעמיקו גס"כ הלבוש, וכתבו האחרונים פכ"ו כמו שכתבנו [אל"ה רבה והקמ"ד מ"ש ומאמר מדכי ונתיש'לום, וסמ"ה על הש"י שהקשה על הלבוש לחנם, ודכ"ו מבד"ן כמו שכתבנו: (עג) אל"ה רבה ומאמר מדכי ונתיש'לום: (עג) כל האחרונים הקשו זאת, דלשון סראב"ד שכתב 'אם אפה ולא בשל או בשל ולא אפה' אינו מדקדק לפירוש הרב סמ"ד, דמאי נפקא מנה בזה, דהלא עקר בא לאשמיענו שיוכל להשאיר מה שגשה ליום טוב לצרף שבת, ואס"כ אף אם אפה ובשל נמי, ונהה בעקר דינו דהרב הפג"ד לא נחלקו האחרונים דינו אמת, אף על פרושו מהה' ונב"ל. והצאתי במאמר מדכי שהביא בשם האחרונים דמוכח מנה כנה אחרת בדברי הראב"ד והוא נכון מאוד, דמה שכתב 'אם אפה ולא בשל' קאי על שבת שאפה לשבת ולא גמר כל-צרכו שחוסר לו בשול או להפך, או יכול להספיק רק כמה שנגעשה לצרף שבת בשעת התר שניה ערוב קיים, והוא קאי על דינא דאב"י שאם התחיל גומר, ונבין בדעת הרמב"ם טקסטם הרברים שגומר כל מלאכת האפיה, וכספא דהרא"ש, ועל זה הולך הראב"ד, ורק אותה מלאכה שהתחיל בה חסר גומר ותו לא, ומדקדק לשון הראב"ד, ע"ן שם. וע"ן מה שכתבנו בבאור הלכה שבאמת דעת הרמב"ם גס"כ הכי:

הלבנות יום טוב סימן תקכו

הוא (ג) להניחו לשבת ולבשל מבוא ואילך ליום טוב: יט מי שלא ערב, (נד) מטר להדליק (נו) גר של שבת, (נה) ט"לש אוקרין: כ (נו) *מי שלא ערב, בשם שאכור לבשל לעצמו כך אכור לבשל (נד) לאחרים נאפלו בביתם, (נח) וגם אחרים אסורים (נט) לבשל לו, ואין לו פקנה אלא שיתן קמחו וקבשילו (ס) לאחרים שערכו במתנה והם אופין ומבשלים ונותנים לו, ונאפלו בביתו יכולים לבשל. (סא) ואם אין שם (י) אחרים שערכו, כ"ש אוקרים שמתר לאפות (סב) בעצמם פת אחר ולבשל קדרה אחת ולהדליק גר אחר: הגה ואם הניח ערוב ולא הפזיר המלאכות בקדנא, אלא אמר עבדן והא שרי לך למעבר כל עונא. (סג) הרי

ח בתיבתו ודברי תורהם נשפח לשון הערוב ט ה"איש ותרין שם פקנה ב דבצה י דבצה ונתפשט שם יז כ סימא דרב הווא כ"פ פריש ה"איש קם

באור היטב

האש רב שהחליל בתקוה כגון שחתך הלפחות וכדומה, מטר לבשל, שם אחרים והוא אינו רוצה להקנות להם קמחו. שרי מ"כ לאפות מ"א: (טז) גר. האחרונים העלו דאם לא ערב אכור להדליק, לכן אין

באור הלכה

מפריש רש"י שקטב החליל למקנה ולאפותה פטר הכל, ודק השיטה מקבצת שבפתיח עומד אף שאר תבשילין, וברש"י שלפנינו אינו מתיר זה כי אם ברש"י שער"ף, ודפי הנראה שגם לפני טרין טיה גרסא זו ובענין קצת: לאפות או לבשל גומר הכל, אכן טרין אף שקטב כן, אפלו הכי נוספק על שאר תבשילין, ונראה שפירוש שצומד הכלי הינו כל מלאכות הלישה ונגון צריכה וירידתן או כל מלאכות האפה פהאי נונא, אבל לשאר תבשילין ספק הוא. ומלשון תרמכ"ס שקטב זה לשונו: דצריך שיתנה קמח ערובו עד שימטר כל מה שצריך לאפות ולבשל, נאכל הערוב או אכד או נקנה קדם שאפיה או לבשל, הרי זה אסור לאפות ולבשל, עד פאן לשונו, הרי מתחלה פתב להתיר דצריך שיתנה קמח עד שימטר הכל, וגם מסוף דבריו קדם שאפיה או לבשל, מקנה לבאונה דאף אם עשה דבר אחר, אפיה או בשול, ולא נקטר אלא השנה, אסור, וא"כ, לבסוף דפסק התחיל קצתו או בתבשיליו גומר, הינו כפל בדרך אותה הענה ואותו תבשיל, כן נראה לבאונה מלשונו, וגם ברש"י דמתניתין פתב נמי להתיר אכלו או שאכד קדם שבשול כל צרכי שבת, מבאר נמי דלא כמו שדק השיטה מקבצת, אם לא שאמר רש"י מפרש דאפי דאמר צקטינן חולק על המשנה, דאנן נקטין כן להלכה למעשה, או דאפי מפרש כן למהניח דלא פהבחה הפשיטה, ומכל מקום נראה ל' דהינו דבראב"ד (כפי מה שהעתיקו האחרונים) ששם להקרא אסור, וכן משמעות הרמב"ם לענין דשמי כפ"ל, וכן בראב"ן המוכא בקרבן נמואל, וכן הוא ברש"י ורש"י בפשיטה, אין כבוד לזה מפסק השלחן ערוך ואחרונים: * מי שלא ערב וכו', עין משנה ברורה דבגרייתו של אדם נטפלין לו, כן פתב הם של שלמה ונתעתיקוהו האחרונים, אולם לענין משנתו שלו העברית לא ארע, דלקבוצת ה"איש בפרק ב סימן ו פלוג דין מי צריך ערוב לפענו - אותו איש שמוכר על ידו, וכיון דקמא לן דעלידי עבדו ולשפתו העברים יבול לנכות לאחרים, סמילא לבאונה צריכין ערוב לעצמן ואין נטפלים לו¹², אם לא שגמו הערוב לנכס או שזקה לנו עלידי אחר. ולדברי

אחרים וכו', והאחרונים (פ) הסיכמו, דאפלו יש שם אחרים אלא שאיני רוצה להקנות להם מאתה טעם, גם כן מטר ל' לאפות פת אחת וכו', (טז) אכן באמת נכון מאד שנקנה קמחו לאחרים כדי שייכלו לאפות עבורו ללקח משנה: (סב) בעצמם פת אחר. הינו אפלו פת (פט) גדול שיתנה בו ל' לכל השבת, והתירו לו בכל זה כדי שיהיה לו ככל זה כדי שיהיה לו ככל זה. ופשוט דאם יש לו פת אחר שנשאר לו מיום טוב, אסור לו לאפות (פט) משום לקח משנה: (סג) הרי קמי שלא ערבתי: דכן תקנו חכמים שפירט עקרי המלאכות, ואם פרט (ז) בק מקצתו, כגון שאמר רק 'לאפני' ולא הפזיר בשול והטמנה, אסור בהם¹³. (ל) ויש חולקין על עקר דין זה

שער הציון

(ע) מנג'ארתם ופתיית השקל ופשוט, דהלא גם לשבת אסור אם לא מה שישל בשעה שהיה ערובו קמח, וזה לא שך נח: (ע) בתיבתו שם רח"ף ורמב"ם שלא הביאו זה בפסח שלהם, וכן בשבילי לקט בשם העשור לא הזכיר זה: (עא) כגן ארתה ותמדר נשה ומי'אדם והס"י, ולהפני ארתהם גם הר"ף מודה, אלא דממילא נגרה, ולכן אין צורך להזכיר בהגהת, וכן מוכח מהס"י שפסקים עשו, ככל מקום בעבודת הקדש במאר דילש דבירא לה שאין צורך כלל לערוב לענין השקלה גר והוצאה, וכן נזכר דעה זו בר"ן, ודלא דרמ"שעם סתגן ארתהם שאין חולק בה [נה"ש]: (עב) מוכח מר"ף ורמב"ם, וכן מבאר במאירי [רא"ה וכל"ב]: (פ) ביח ובר"י ור"ף בשם ב"ד דוד, וכן סתב האליה נכה בשם נקטת הגדולה שכן נהגו העולם: (פא) דכל הראשונים מחמירין בזה, שהוספות בריצה (דף כב) וסב"דא לזה דאם רק לא הפזיר אסור להדליק [ותר"ש ור"צב"א בשם רש"י פהשובה וכשם אחרים ופון לבשל תלכות], הוכא באור דוד, ומר"ן ומהב הפגיד בשם רש"י, שראוי לומר, וכן הוא גם בעת הפארי וכל"ב, אלא דהאמירה אינו מעבב בדיעבד לדידהו [לתמאירי הוא בכלל אפיה ובשול שהיא עלידי המענה, והוא הדין חלוקה, וסב"דא זה סתב גם ה"א, ולפ"ד הוא בכלל למעבד כל עונא], ואי"פן למחלה עלי-פל"נים טוב להחמיר אם לא הניח ערוב: (פב) הינו לאפיקו מוכרת בצל העשור, כמו שכתב ב"ד יוסף: (פג) כן מוכח מלשון השלחן ערוך: (פל) דאלו מקמח שלכם בודאי טורים הם: (פד) נקרא: (פו) אליה רבה ותמדר משה ונתגרו ותי'אדם וכהקטנת בתי'וסף ורש"י [נדלא פרוכר'טשה] וקדעת הרשב"א, ולולי דבריהם יש מקום עיון בזה, פון דהר"ף ותרמכ"ס השמיטו כל עקר דין זה וכן תרבו טנאל השמיטו, ודי לנו אם נקל בזה שהקל הרשב"א בקדנא, אבל מקל מקום הפקל יש לו על מי לסתף: (פז) אחרונים (פח) ספוקים מוכרת בצל העשור, ומסתבא דשערו כפי מה שצריך לו למזונותי לכל השבת וכן באגדה [אין צורך לעצמם בזה, ומה שכתבו בעצמם הינו שלא להרבות קמחי לקחים וכן קמחי לישא וכן כסחה תקתי בשול, עין סימן חג: (פט) מוכח מהאחרונים שכל אכל אם הפת עשוי לו אינו מספיק לו לאכילה לכל השבת, מסתבא דמטר לו לאפות עוד פת: (פ) ה"ד תמ"ח: (פא) רש"י, ומבא קמ"י שצ"ח מ"ח ומספיק גם כן לדעתו ואלא שלשונו קממם קצתו, וכן הספיק קמור וקציעה, כן נראה מסתימת המשנה וש"ס דילן, שלא הפזירו כלל נפח של 'מהנין ערובא' הנזכר בירושלמי ומשמע שהוא רק למצוה בצלטה, ולא כמנן ארתהם בעיני'קטן כג, אבל שארי אחרונים הסיטו לדעת השלחן ערוך ונתקנן ארתהם והאמירה מעבב:

